

Nr 233.

Ankom till riksdagens kansli den 12 juni 1921 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner anvisade anslag jämte i ämnet väckta motioner.

(4:de avd.)

I den till riksdagen den 7 januari 1921 avlåtna propositionen, nr 2, med förslag till tilläggsstat till riksstaten för år 1921 har Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning: 1921 års tilläggsstat» fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen

att *dels* under rubriken »Utgifter för kapitalökning: Återbetalning av tillfälliga lånemedel» till återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens industri- och bränslekommissioner å 1917 och 1918 årens tilläggsstater anvisade anslag såsom särskilda förslagsanslag, högst, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel, anvisa för industrikommissionen ett belopp av 5,700,000 kronor och för bränslekommissionen ett belopp av 64,300,000 kronor,

dels ock å inkomstsidan upptaga under riksstatsinkomsttiteln »Diverse inkomster» ett belopp av 20,000,000 kronor samt under rubriken »I anspråk tagna kapitaltillgångar: Uppkomna av egentliga statsinkomster» av statsverkets kassafond 20,000,000 kronor och av statsverkets fond av rusdrycksmedel 30,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 6 juni 1921 avlåten proposition (nr 368) med förslag angående nya inkomstberäkningar för 1921 års tilläggsstat och 1922 års riksstat m. m.,

under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att å 1921 års tilläggsstat bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Återbetalning av tillfälliga lånemedel» för återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner å 1917 och 1918 årens tilläggsstater anvisade anslag anvisa

dels såsom förslagsanslag, högst, 22,000,000 kronor att täckas av rusdrycksmedelsfonden;

dels ock — utöver oförmälda belopp å 22,000,000 kronor — likaledes såsom förslagsanslag, högst, 48,000,000 kronor, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehäft följande inom riksdagen motionsvis gjorda framställningar, nämligen

dels en inom första kammaren av herr *R. Sandler* väckt motion (nr 67), däri hemställts, att riksdagen å tilläggsstat för år 1921 måtte *dels* under rubriken »Utgifter för kapitalökning: Återbetalning av tillfälliga lånemedel» till återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens industri- och bränslekommissioner å 1917 och 1918 årens tilläggsstater anvisade anslag såsom särskilda förslagsanslag, högst, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel, anvisa för industrikommissionen ett belopp av 5,700,000 kronor och för bränslekommissionen ett belopp av 104,500,000 kronor; *dels* ock å inkomstsidan upptaga under titeln diverse inkomster ett belopp av 20,000,000 kronor samt under rubriken »I anspråk tagna kapitaltillgångar; uppkomna av egentliga statsinkomster» av statsverkets kassafond 90,200,000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 68) av herrar *E. A. Enhörning* och *J. Ingman* och den andra inom andra kammaren (nr 94) av herr *A. Thore* m. fl., däri hemställts, att det belopp, som statsrådet och chefen för finansdepartementet överfört av överskottet i krigsförsäkringskommissionens verksamhet eller 20 miljoner kronor, ej måtte ingå i budgeten utan i stället överföras till rederilånefonden,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 110) av herrar *L. G. Bodin* och *J. Jespersen* och den andra inom andra kammaren (nr 164) av herr *N. Broander* m. fl., däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att, då vinsten av krigsförsäkringsrörelsen skall disponeras, därav skall anvisas till utförande av upp-

rensning av farleden genom Fårösunds norra inlopp ett förslagsanslag, högst, 4,080,000 kronor,

dels ock en inom andra kammaren av herrar *A. Thore* och *A. Ljungberg* väckt motion (nr 375), däri hemstälts, att det i förevarande proposition nr 368 gjorda förslaget att ytterligare 10 miljoner kronor av krigsförsäkringskommissionens överskottsmedel skulle tagas i anspråk för täckande av krediten för kommissionsverksamheten icke måtte vinna riksdagens bifall.

Vidare har såsom utskottet i sitt nästföregående utlåtande omförmält, i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 94) av herr *C. G. Ekman* m. fl. och den andra inom andra kammaren (nr 172) av herr *A. Sävström* m. fl., i nu förevarande hänseende hemstälts, att riksdagen måtte besluta avslå regeringens förslag att 30,000,000 kronor för täckande av bränslekommissionens brist skola utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel.

I fråga om de skäl motionärerna anført till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar anvisade 1917 och 1918 årens lagtima riksdagar å tilläggsstat för år 1917, respektive för år 1918 sammanlagt 575 miljoner kronor till rörelsekapital för statens kristidskommissioner; och beslöto nämnda riksdagar tillika, att sagda anslagsbelopp skulle utgå av tillfälliga lånemedel.

Anskaffandet av de erforderliga medlen omhänderhades av riksgäldskontoret, som därvid till en början icke anlitade biträde av någon annan kreditanstalt än riksbanken. Härigenom blevo emellertid de krav, som för finansierandet av kristidskommissionerna ställdes på riksgäldskontoret och riksbanken, så stora, att desamma, jämsides med det likaledes högst betydande behovet av lånemedel för statens ordinarie funktioner, icke utan svårighet kunde fyllas.

I syfte att söka omlägga tillgodoseendet av kommissionernas medelsbehov i en riktning, som mindre hårt ansträngde riksgäldskontoret och riksbanken och bättre möjliggjorde utnyttjandet för kommissionernas behov av det i den allmänna rörelsen befintliga kapitalet, träffades med riksdagens medgivande den 30 maj 1918 ett avtal mellan riksgäldskontoret och landets 23 största banker om en kredit å 550 miljoner kronor för finansierandet av industrikommissionens, bränslekommissionens och folkhushållningskommissionens verksamhet.

Berörda kredit å 550 miljoner kronor, som motsvarade de å 1917 och 1918 årens tilläggsstater för industrikommissionen, bränslekommiss-

sionen och folkhushållningskommissionen anvisade anslag å respektive 50, 150 och 350 miljoner kronor, skulle, enligt särskilda kungl. brev till fullmäktige i riksgäldskontoret den 28 juni 1918, till högst de respektive beloppen av sagda anslag ställas till vederbörande kommissioners förfogande av riksgäldskontoret, som hade att förvalta krediten i fråga, och i vars räkenskaper de för de särskilda kommissionerna avsedda kreditbeloppen skulle redovisas såsom fonder. Vidare skulle enligt nämnda brev ifrågavarande kommissioner gälda ränta å lyftade belopp.

Av omförmälda kommissioner har folkhushållningskommissionen till fullo återbetalt de belopp, som av ifrågavarande kredit ställts till dess förfogande, ävensom till fullo erlagt upplupna räntor. Industri- och bränslekommissionerna åter häfta för de dem av sagda kredit tillhandahållna belopp jämte därå upplupna räntor i skuld till riksgäldskontoret, vilken skuld, enligt uppgift från nämnda verk, kan beräknas uppgå vid utgången av år 1920 till omkring 5.7 miljoner kronor för industrikommissionen och till omkring 119 miljoner kronor för bränslekommissionen.

Enligt från de båda kommissionerna meddelade uppgifter torde det under alla förhållanden bliva nödigt, att industrikommissionens ifrågavarande skuld, i runt tal 5.7 miljoner kronor, samt av bränslekommissionens skuld ett belopp av omkring 104.5 miljoner kronor av statsverket gäldas.

Enligt förevarande förslag skulle nu medel till täckande av 70 miljoner kronor av ifrågavarande skuld beredas.

Utskottet får tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag, enligt vilket till återbetalning av viss till kristidskommissionerna lämnad kredit skulle anvisas 70 miljoner kronor, att utgå med 22 miljoner kronor från rusdrycksmedelsfonden, 30 miljoner från överskott, uppkomna genom krigsförsäkringskommissionens verksamhet, och 18 miljoner från kassafonden.

I anledning av de rörande användningen av krigsförsäkringskommissionens överskottsmedel motionsvis gjorda framställningarna av innebörd, att dessa medel borde helt eller delvis reserveras för vissa angivna, med sjöfartsnäringen sammanhörande ändamål, får utskottet anföra, att, utskottet icke kan tillstyrka, att under nu rådande statsfinansiella läge, som medför de största svårigheter med avseende å budgetens realiserande, ifrågavarande statsinkomster undantagas för befrämjande av vissa särskilda syften, även om dessa må kunna anses i viss mån äga sam-

*Utskottets
yttrande.*

band med området för den verksamhet, varigenom ifrågavarande inkomster uppkommit.

Beträffande rusdrycksmedelsfondens anlåtande för ändamålet får utskottet ansluta sig till departementschefens förslag.

Vad slutligen angår den i herr Sändlers ovanberörda motion ifrågasatta åtgärden att redan nu i ett sammanhang anvisa anslag till täckande i dess helhet av den genom kristidskommissionernas verksamhet statsverket åsamkade gälden — i propositionen nr 2 upptagen till ett belopp av i runt tal 110 miljoner kronor —, får utskottet anföra, att, även om en sådan åtgärd otvivelaktigt till vinnande av en snabb avveckling av denna svävande skuld vore önskvärd, utskottet dock icke ansett det möjligt att innevarande riksdag skulle ställa medel för ändamålet till förfogande i större utsträckning än av departementschefen i den av honom uppgjorda finansplanen förutsatts.

Under återopandande av vad utskottet sålunda anført, får utskottet hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda förslag och med avslag å herrar Enhörnings och Ingmanssons, Bodins och Jespersons, Thores m. fl. (II: 94), Thores och Ljungbergs (II: 375) samt Broanders m. fl. ovanberörda motioner ävensom herr Sändlers ifrågavarande motion, i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, samt herr C. G. Ekmans m. fl. och herr Sävströms m. fl. i ämnet väckta motioner I: 94 och II: 172, i vad de avse nu förevarande fråga, må å 1921 års tilläggsstat bland utgifter för kapitalökning under rubriken »Återbetalning av tillfälliga lånemedel» till återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens kristidskommissioner å 1917 och 1918 årens tilläggsstater *anvisade anslag*

a) anvisa

till återbetalning av anslag till statens industrikommission ett förslagsanslag, högst, 5,700,000 kronor och till återbetalning av anslag till statens bränslekommission ett förslagsanslag, högst, 64,300,000 »

b) besluta, att för täckande av berörda anslagsbelopp, tillhopa 70,000,000 kronor, skola av statsverkets fond av rusdrycksmedel tagas i anspråk 22,000,000 kronor.

Beträffande Kungl. Maj:ts förslag om medels uppförande för ändamålet å tilläggsstatens inkomstsida kommer utskottet att avgiva utlåtande i annat sammanhang.

Stockholm den 12 juni 1921.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 231.

Reservation:

av herrar *Ollas A. Ericsson, C. G. Ekman, C. I. Asplund, F. L. Lindqvist, C. R. Jansson* i Falun, *E. Andersson* i Prästbol och *F. T. Hamrin*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

I anledning — — — — uppkommit. Utskottet tillstyrker alltså att av överskottet från krigsförsäkringskommissionens verksamhet till nu förevarande ändamål anvisa 30 miljoner.

Kungl. Maj:ts förslag att ur rusdrycksmedelsfonden använda ett belopp av 22 miljoner kronor har utskottet icke kunnat biträda. En dylik användning synes nämligen utskottet stå i strid mot det uttryckliga syftet med riksdagens beslut om statens frigörande från beroendet av rusdrycksmedlen. Då emellertid utskottet finner att en avbetalning av bränslekommissionens skuld synes böra ske i den omfattning Kungl. Maj:t nu ifrågasatt, finner utskottet att det till avbetalningen avsedda beloppet ur kassafonden bör höjas till 40 miljoner kronor.

Vad — — — förutsatts.

Under åberopande — — — — hemställa,

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 6 saml. 96 häft. (Nr 231—235.)

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda förslag och herr Sändlers förevarande motion samt med bifall till herrar C. G. Ekmans m. fl. och herr Sävströms m. fl. motioner I: 94 och II: 172, i vad de nu äro föremål för behandling, ävensom med avslag å herrar Enhörnings och Ingmanssons, Brodins och Jesperssons, Thores m. fl. (II: 94), Thores och Ljungbergs (II: 375) och Broanders m. fl. ovanberörda motioner, må — — — 64,300,000 kronor.

Beträffande upptagande å inkomstsidan i tilläggsstaten av täckning för ovanberörda anslag tillhopa 70,000,000 kronor, avgiver utskottet förslag i annat sammanhang.

av herr *S. H. Kvarnzelius.*